

27. Коллонтай Г. Политическое право польского народа / Избранные произведения прогрессивных польских мыслителей... – С. 327-328.
28. Коллонтай Г. Несколько писем анонима. – С. 312.
29. Костомаров Н. И. Последние годы Речи Посполитой. – С. 258-259.
30. Там само. – С. 251-256.
31. Смолій В. А. Возз'єднання Правобережної України з Росією. – К.: Наукова думка, 1978. – С. 132-133, 142-143.
32. Каразин В. Н. Сочинения, письма и бумаги. – Х., Харьковский ун-т, 1910. – С. 31-34, 69-70, 72, 74.
33. Там само. – С. 89.
34. Див.: Смолій В. А. Формування соціальної свідомості народних мас... – С. 101-110.
35. Каразин В. Н. Сочинения... – С. 79-80.
36. Там само. – С. 97-112.
37. Болебрух А. Г., Куделко С. М. Хрідочкін А. В. Василій Назарович Каразін (1773-1842). – Харків: Авто Енергія, 2005. – С. 57, 62.
38. Семевский В. И. Крестьянский вопрос в России – Т. 1. – С. 295-305.

Аннотация

Анализируются взгляды польских общественно-политических деятелей на пути решения крестьянского вопроса на территории Украины во второй половине XVIII ст.

Ключевые слова: Украина, Польша, идеология крестьянства, Просветительство.

Annotation

The article analyses of polish statemen in social-political sphere to the solution of peasant problem in Ukrainian territory in the second part of XVIII century

Key words: Ukraine, Poland, Ideology, Peasantry, Enlightenment.

УДК 636.09:612.017:577.27(094.5)(477)

Наталія Іващенко

(Київ)

**СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВЧО-
НОРМАТИВНОЇ БАЗИ ВЕТЕРИНАРНОЇ ІМУНОБІОЛОГІЇ УКРАЇНИ
(1960-2010 РР.)**

В статті висвітлено становлення законодавчо-нормативної бази ветеринарної імунобіології України за 1960-2010рр. Виокремлено основні нормативно-законодавчі документи, які посприяли її розвитку.

Ключові слова: Україна, СРСР, Європейський Союз, ветеринарна імунобіологія, законодавчо-нормативні документи, закони, постанови.

Започаткування законодавчо-нормативної бази ветеринарної імунобіології (ВІБ) України можна віднести до 60-х років минулого століття, коли в СРСР була прийнята низка керівних документів, спрямованих на

реформування сільського господарства і поживлення темпів розвитку економіки країни.

Вивчення історії законодавчо-нормативної бази ВІБ є важливим для систематизації та стандартизації інформації у виробництві ветеринарних імунобіологічних засобів (ВІЗ). Оскільки їх випуск та відповідність до вимог потребує розроблення законодавчо-нормативної документації, гармонізації щодо вимог Європейського Союзу, упорядкування правових відносин, посилення державного ветеринарного контролю за епізоотичною ситуацією в Україні.

Питанням ветеринарної імунобіології в різні періоди займалися такі науковці Мазуркивич А., Минеева Т., Щебетюк Н., Супіханов Б.

Метею даного дослідження є висвітлення становлення законодавчо-нормативної бази ветеринарної імунобіології України за 1960-2010рр.

Ветеринарна імунологія (імунобіологія) – наука про несприйнятливність тварин і людини до інфекційних хвороб заслуговує на вивчення в історичному аспекті. В даній статті ми ставили за мету виявити основні нормативно-законодавчі документи щодо розвитку ВІБ в Україні, здійснення якої сприяли постановці і виконанню низки завдань, зокрема:

- пошук нормативно-законодавчих документів щодо розвитку ВІБ в Україні;
- створення періодизації розвитку законодавчо-нормативної бази ВІБ;
- визначення перспектив розвитку законодавчо-нормативного потоку документів з ВІБ.

Створення нормативно-законодавчої бази, в історичному контексті, можливо умовно поділити на два періоди:

- перший період (1960–1991 рр.) – нормативно-законодавчі документи радянської доби;
- другий період (1991–2010 рр.) – нормативно-законодавчі документи незалежної України.

XX з'їзд КПРС, липневий пленум ЦК КПРС 1960 р. звернули особливу увагу на необхідність розширення наукових досліджень і впровадження у виробництво досягнень науки. У постанові вказувалося: «Съезд считает необходимым всемерно укреплять связи научных учреждений страны с производством, с конкретными задачами народного хозяйства, сосредоточить их творческие усилия на решении наиболее важных научно-технических

проблем, неуклонно поднимають роль науки в решении задач коммунистического строительства».

Уряд СРСР продовжував приділяти більш уваги всебічному розвитку наук, зокрема і біологічним. Постановою № 299 від 3 квітня 1961 р. «О мерах по улучшению координации научно-исследовательских работ в стране и деятельности Академии наук СССР» був створений Державний Комітет при Раді Міністрів СРСР з координації науково-дослідних робіт, перетворений в 1965 р. в Державний Комітет при Раді Міністрів СРСР з науки і техніки. На Академію наук СРСР було покладено обов'язок керівництва теоретичними дослідженнями в галузі природничих і суспільних наук та визначені найважливіші проблеми цих досліджень [16, с. 10].

Так, на нараді працівників сільськогосподарської науки УРСР (11-12 травня 1962р.) було відмічено, що «основним завданням працівників ветеринарних наук є винайдення більш дійових заходів боротьби з хворобами та паразитами тварин і птиці, насамперед з ринітом свиней, ящуром, туберкульозом і бруцельозом, а також хворобами молодняка. В світлі рішень XXII з'їзду і Програми КПРС необхідно всебічно розширювати і поглиблювати теоретичні дослідження в галузі годівлі, фізіології і біохімії, мікробіології, вірусології та імунології сільськогосподарських тварин, що є науковою основою для розробки нових ефективних заходів по піднесенню тваринництва» [17, с. 352-353].

27 вересня 1963 р. Рада міністрів СРСР прийняла Постанову № 1020 «Об улучшении ветеринарного дела и усилении государственного ветеринарного контроля в стране». Постанова внесла значні зміни в організаційну структуру ветеринарної служби та поставила нові завдання перед ветеринарними спеціалістами країни. Постановою передбачалося створення Головного управління ветеринарії з Державною ветеринарною інспекцією Міністерства сільського господарства СРСР, головних управлінь ветеринарії з державними ветеринарними інспекціями міністерств сільського господарства союзних республік, збільшення штатної чисельності ветеринарних спеціалістів у ветеринарних відділах міністерств сільського господарства автономних республік, управління сільського господарства облвиконкомів, крайкомів, створення ветеринарної інспекції управління м'ясної та молочної промисловості раднаргоспів [12, с. 312].

Це посприяло тому, що впродовж 1965 р. були прийняті дві постанови: Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР 1 березня № 125 «О повышении роли Министерства сельского хозяйства СССР в руководстве колхозным и

совхозным производством» та згодом, для поліпшення керівництва сільським господарством на Україні ЦК Компартії України та Рада Міністрів УРСР прийняли постанову про об'єднання Міністерства сільського господарства УРСР з Міністерством виробництва і заготовок сільськогосподарських продуктів в одне союзно-республіканське Міністерство сільського господарства УРСР [19, арк. 1]. Серед завдань, які покладалися на новостворене Міністерство були і керівництво ветеринарною службою та ведення племінної справи; розвиток сільськогосподарської науки, керівництво науковими установами і координація науково-дослідними роботами по сільському господарству в республіці; організація вищої і середньої сільськогосподарської освіти, а також перепідготовка керівних кадрів і фахівців сільського господарства [19, арк. 1-2]. Вказаною постановою була затверджена і структура Центрального апарату Міністерства сільського господарства УРСР, куди входило і Головне управління ветеринарії з державною ветеринарною інспекцією [19, арк. 3].

22 грудня 1967 р. Рада Міністрів СРСР затвердила новий Ветеринарний Статут і на його основі були переглянуті за затверджені положення та інструкції.

В подальшому, відповідно до постанови Ради Міністрів УРСР № 1 від січня 1970р. було створено Південне відділення Всесоюзної академії сільськогосподарської науки ім. В.І. Леніна, яке зобов'язало Міністерство сільського господарства УРСР передати в безпосереднє підпорядкування академії 19 науково-дослідних інститутів. Міністерству безпосередньо підпорядковувались: обласні управління сільського господарства, обласні сільськогосподарські дослідні станції, сільськогосподарські навчальні заклади [19, арк. 4-6].

У ряді постанов ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР були накреслені конкретні шляхи розвитку біологічної науки, зміцнення її зв'язку з практикою, підвищення ефективності наукових досліджень. Важливе значення мала, зокрема і постанова від 24 вересня 1968 р. № 760 «О мероприятиях по повышению эффективности работы научных организаций и ускорению использования в народном хозяйстве достижений, науки и техники». 19 квітня 1974 р. № 304 було прийнято постанову «О мерах по ускорению развития молекулярной биологии и молекулярной генетики и использованию их достижений в народном хозяйстве» [16, с. 10].

Згодом, у 1976 р. Управління сільськогосподарських навчальних закладів, підготовки і перепідготовки кадрів було перейменоване в Головне

управління сільськогосподарських навчальних закладів, підготовки і перепідготовки кадрів.

24 червня 1981 р. було прийнято постанову № 662 «О дальнейшем развитии физико-химической биологии и биотехнологии и использовании их достижений в медицине, сельском хозяйстве и промышленности». Втілення в життя намічених в постановах заходів зумовило значне розширення фронту наукових досліджень, завоювання радянською наукою провідного становища по низці найважливіших напрямів в світовій науці, бурхливе зростання кількості наукових кадрів, створення належної матеріально-технічної бази для виконання дослідницьких робіт [16, с. 10].

У 60-80 рр. ХХ ст. Головним управлінням ветеринарії при участі науково-дослідних закладів, Радголовзооветпрому, Головного управління біологічної промисловості, була розроблена низка Настанов по застосуванню імунобіологічних засобів для боротьби з хворобами сільськогосподарських тварин та птиці: бруцельозу, туберкульозу, сибірки, сказу, Ауєскі, лептоспірозу, пастерельозу, колібактеріозу, паратифу, чуми, віспи, бешихи, лістеріозу, ящуру, сальмонельозу, Ньюкасла, грипу, Марека, ринотрахеїту, хламідіозу, трансмісивного гастроентериту тощо [2; 4; 5]. Актуальними були і настанови щодо одночасної імунізації декількох хвороб – чуми, бешихи, Ауєскі, пастерельозу, сальмонельозу, парагрипу-3 та інфекційного ринотрахеїту [4; 5].

На базі настанов були розроблені інструкції по профілактиці та ліквідації таких хвороб як: туберкульоз, бруцельоз, ящур, сказ, Ауєскі, некробактеріоз, віспа, чума птиці, мікоплазмоз птиці, чума м'ясоїдних, чума свиней, чума великої рогатої худоби, лістеріоз, лептоспіроз, паратуберкульоз, бешиха свиней, Ньюкасла, пастерельоз птиці, вірусний гепатит качок, пастерельоз, сибірка, колібактеріоз, ринотрахеїт, парагрип, лейкоз, трансмісивний гастроентерит, пулороз-тиф, бронхіт, ларинготрахеїт, міксоматоз кролів тощо [2; 4; 5].

Тому, з 1980-х рр. з'явилась потреба в будівництві підприємств біологічної промисловості та заводів по виготовленню ветеринарного обладнання, поставці Мінсільгоспу УРСР хіміко-фармацевтичних та імунологічних ветеринарних препаратів, мікроскопів та інших приладів, лабораторного обладнання. Це спонукало до збільшення капіталовкладень у ветеринарне будівництво. Було зроблено рішучий акцент на прискорення науково-технічного прогресу, розвиток ветеринарної науки, підвищення ефективності досліджень ветеринарної галузі, інтенсифікацію впровадження

в виробництво прогресивних методів і засобів захисту тварин від хвороб [12, с. 317].

Після розпаду СРСР започатковується нормативно-правова база незалежної України. Так, у червні 1992 р. Україна першою серед країн СНД прийняла Закон «Про ветеринарну медицину», який згодом мав декілька редакцій та доповнень. Для більш якісної роботи в галузі ветеринарної медицини, у 1996 р. Верховною Радою було прийнято закон «Про відповідальність підприємств, установ та організацій за порушення Законодавства про ветеринарну медицину». За цими законами визначалися загальні, правові, організаційні та фінансові основи ветеринарної медицини, що вплинуло і на розвиток ВІБ.

З 1992 р. в незалежній Україні наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини були затверджені інструкції щодо профілактики та боротьби з інфекційними хворобами тварин та птиці: ящуром, сибіркою, пріонними інфекціями, бруцельозом, Ауескі, грипом птиці, ларинготрахеїтом, бронхітом, хворобою Марека, сальмонельозом, пастерельозом, хворобою Гамборо, орнітозом, віспою, туберкульозом [1].

За 20 років незалежності України було створено нову законодавчо-правову базу ветеринарної медицини України, удосконалено структуру державної ветеринарної служби, розроблено низку положень, інструкцій, рекомендацій, спрямованих на посилення ефективної боротьби з хворобами тварин. У 2001-2005 рр. було також розроблено та впроваджено низку нових законодавчих документів спрямованих на регламент системи виробництва ветеринарних імунобіологічних засобів та вимог щодо їх якості. Законодавчо-нормативна база стосовно контролю та нагляду за якістю ВІЗ перебуває в динамічному стані та постійно удосконалюється, про що свідчить декілька редакцій Закону України «Про ветеринарну медицину» за період 1992-2008 рр.

Були затверджені регламентуючі законодавчі документи, що посприяли розвитку ВІБ за роки незалежності: Постанови Кабінету Міністрів України (КМУ) «Про затвердження положень про надзвичайні протиепізоотичні комісії» (№ 711 від 22.12.1992 р. та № 517 від 20.04.1998 р.), «Про забезпечення препаратами для захисту тварин» (№ 536 від 14.07.1993 р.), «Про заходи запобігання виникненню небезпечних захворювань тварин» (№ 584 від 30.05.1996 р.).

З кінця 90-х рр. ХХ ст. були законодавчо затверджені стратегічні напрями інтеграції України в Європейський Союз (ЄС): Постановами КМУ

№ 24 від 19 березня 1997 р. «Про заходи поетапного впровадження в Україні вимог директив Європейського Союзу, санітарних, екологічних, ветеринарних, фітосанітарних норм, а також міжнародних і європейських стандартів» та № 852 від 12 червня 1998 р. «Про впровадження механізму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», а також Указ Президента України № 615/98 від 11 червня 1998 р. «Про затвердження стратегії інтеграції України в Європейський Союз».

У 1997 р. Головне управління ветеринарної медицини з державною ветеринарною інспекцією Міністерства сільського господарства і продовольства, відповідно до Закону України «Про ветеринарну медицину», було реорганізовано в Державний департамент ветеринарної медицини (Постанова КМУ № 1277 від 17.11.1997 р.) [10].

На базі нових нормативно-правових вимог в незалежній Україні вперше розпочалось впровадження комплексних планів (на 4-5 років) з профілактики та боротьби з лейкозом великої рогатої худоби, туберкульозом, лептоспірозом, класичної чуми свиней тощо. Були розроблені та вдало виконані науково-технічні програми УААН (нині – НААНУ) «Системи захисту сільськогосподарських тварин від захворювань та створення нових лікувально-профілактичних засобів» (Ветеринарне забезпечення на 1996-2000 рр.) та «Забезпечення ветеринарно-санітарного благополуччя в Україні» на 2001-2005 рр. [9]. Розроблено проект «Про затвердження Програми розвитку виробництва засобів захисту тварин на основі сучасних технологій на 2001-2005 роки» (№ 948 від 8.08.2001 р.).

Наступною сходинкою ветеринарної галузі були, у відповідності до Закону України «Про ветеринарну медицину», Постанови КМУ «Деякі питання Державного департаменту ветеринарної медицини» (№ 641 від 8 червня 2001 р.), «Про затвердження Положення про Державну фармакологічну комісію ветеринарної медицини» (№ 988 від 11 липня 2002 р.) та «Положення про реєстрацію (перереєстрацію) ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів та кормових добавок в Україні» [15] (№ 40 від 28 травня 2003 р.). Це «Положення...» базувалося на вимогах ЄС щодо реєстрації та перереєстрації ветеринарних засобів і сприяло започаткуванню нормативно-законодавчої бази України з гармонізації до світових норм.

Згодом, Постановою КМУ № 1075 від 30.08.2007 р. Департамент ветеринарної медицини України було реорганізовано в Державний комітет ветеринарної медицини України.

В подальшому, для прискорення та оптимізації роботи галузі та на виконання Указу Президента України № 1085/2010 від 09 грудня 2010 р. «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» та змін і доповнень, внесених до нього Указом Президента України від 28 грудня 2010 р. № 1245/2010, а також пункту 2 протокольного рішення засідання Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. «Про реформування і перспективи розвитку аграрної науки», які спрямовані на удосконалення в країні системи державного управління, усунення дублювання повноважень, скорочення чисельності управлінського апарату та витрат на його утримання, Міністерство аграрної політики України було реорганізовано у Міністерство аграрної політики та продовольства України. Відповідно, Державний комітет ветеринарної медицини України, було реорганізовано у Державну ветеринарну та фітосанітарну службу України.

В рамках міжнародних вимог співробітництва важливе значення для розвитку ВІБ мало входження України в 1993 р. до Міжнародного епізоотичного бюро (МЕБ). З 1994 р. Україна брала участь у роботі Генеральних сесій МЕБ. У 1999 р. в Києві відбувся саміт керівників ветеринарних служб СНД, Бельгії та країн ЄС. У 2003 р. – зустріч керівництва МЕБ з керівництвом України.

На виконання гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на протязі 1999-2002 рр. була розроблена нова редакція Закону України «Про ветеринарну медицину» (із змінами та редакцією у 2003, 2005, 2008, 2011рр.) та Постанова КМУ «Про перелік протиепізоотичних, лікувальних, лабораторно-діагностичних, радіологічних та інших ветеринарно-санітарних заходів, що проводяться органами державної ветеринарної медицини за рахунок відповідних бюджетних та інших коштів» (№ 478 від 15.08.1992р. із змінами у 1998, 2001, 2004 рр).

Нормативними документами, щодо проведення практичних протиепізоотичних заходів були «Правила транспортування та зберігання ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів, кормових добавок та засобів ветеринарної медицини у ветеринарних аптеках, їх структурних підрозділах, на базах, складах, тощо» (№ 44 від 13 серпня 2002 р.), «Правила перевезення тварин, птиці та інших вантажів, які підлягають державному ветеринарно-санітарному контролю» (№ 873 від 9 грудня 2002 р.).

В цей період також були затверджені вказівки «Про посилення контролю за якістю імпортованих в Україну вантажів, підконтрольних службі Державної ветеринарної медицини» (№ 4 від 18 берез. 1999 р.).

Важливе значення мали розроблені та доповнені в цей період інструкції щодо профілактики та боротьби з ящуром, сибіркою, емфізематозним карбункулом, пріонними інфекціями, бруцельозом Ауескі, Тешена, Гамборо, грипом, ларинготрахеїтом, бронхітом, сальмонельозом, пастерельозом тощо [1].

Для подальшої роботи в цьому напрямку була розроблена «Інструкція про порядок зберігання, підтримання, відпуску, завезення в Україну і вивезення штамів мікроорганізмів, токсинів і отрут тваринного та рослинного походження, які використовуються для потреб ветеринарної медицини та науки» (№ 70 від 4 грудня 2002 р.).

Адаптація законодавства України в галузі ветеринарної медицини до світових стандартів передбачала реформування її правової системи. Приведення законодавчої бази у відповідність з європейськими вимогами щодо захисту навколишнього середовища та тварин сприяли створенню та впровадженню Законів України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів» (№ 1103-V від 31.05.2007р.) та «Про захист тварин від жорстокого поводження» (№ 3447-IV від 21.02.2006р.).

Враховуючи, що Україна стояла на порозі вступу у Світову організацію торгівлі, перед спеціалістами ветеринарної медицини та біологічної промисловості дуже гострою стала проблема стандартизації ВІЗ. Відсутність єдиних вимог до технологічних процесів та умов виробництва біологічних препаратів, методів та системи контролювання їх якості, недосконалість існуючих вимог викликала низку непорозумінь та конфліктних ситуацій під час виготовлення препаратів, контролю їх якості та застосування. Тим більше, що в нових умовах існуючі міждержавні стандарти не завжди відповідали світовим вимогам, а деякі напрями діяльності ветеринарної галузі взагалі їх не мали [18, с. 363-366]. Існуючий Закон України «Про стандартизацію» (№ 2408-III від 17.05.2001р. із змінами і доповненнями у 2006, 2010 рр.) сприяє ефективному функціонуванню системи державного контролю та нагляду за якістю ВІЗ, розробленню нових національних стандартів та удосконаленню існуючих згідно європейським та міжнародним вимогам.

Розробка та впровадження в практику ветеринарної медицини національних стандартів дозволила забезпечити ефективне, рентабельне і безпечне виробництво ВІЗ та повноцінне достовірне контролювання їх якості, що зумовило відповідність світовому рівню та вимогам GMP [13] і Європейської Фармакопеї [6; 7; 8]. В умовах інтенсивного розвитку міжнародних відносин це стане значним кроком на шляху до входу України в Євросоюз.

Тому процес інтеграції України в ЄС передбачає здійснення заходів щодо гармонізації систем стандартизації і сертифікації ветеринарної продукції в Україні зі стандартами та директивами ЄС. Тож, динамічна гармонізація дозволить поступово усунути бар'єри в торгівлі ВІЗ вітчизняного виробництва, збільшити експортний потенціал України та уніфікувати вимоги до реєстрації та ліцензування і створити належні умови для подальших інвестицій.

Впродовж періоду становлення незалежності України, незважаючи на ускладнення в економічному житті та недостатнє фінансування науки, міжнародні зв'язки зміцнюються. Це вказує на те, що ВІЗ України є конкурентоспроможними на світовому ринку засобів захисту тварин. За словами відомого фахівця, члена-кореспондента НААН України, доктора ветеринарних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Анатолія Мазуркевича: «Попри дійсно «пекельні» умови свого розвитку, ветеринарна наука за вказаний період зуміла не тільки зберегти, а й у деяких напрямках дещо просунути вперед. Впроваджуючи власні розробки у виробництво, інститути забезпечують потреби народного господарства в ефективних методах і засобах захисту тварин [станом на 2005 р.] майже на 70 % проти 15 % у 1994 р.» [11, с. 14].

Дослідження історії становлення та розвитку законодавчо-нормативної бази ВІБ в Україні дозволило вперше виокремити та систематизувати основні законодавчо-нормативні акти, які сприяли розвитку ВІБ в Україні та покращенню її матеріальної бази. Проте, на сьогоднішній день актуальним залишається подальша розробка законодавчо-нормативної бази щодо вивчення імунного статусу тварин, в силу ряду обставин, в т.ч. умов утримання тварин та годівлі, тощо. Необхідно і в подальшому розробляти нормативні документи щодо вивчення імунного статусу тварин. Пріоритетними напрямками наукових досліджень щодо інфекційних хвороб тварин є розробка нових імунобіологічних засобів, складання нормативної документації щодо використання, застосування та налагодження їх

виробництва. На сьогоднішній день існує потреба видання збірників документів, в де були б зібрані та систематизовані нормативні документи та інструкції, настанови по застосуванню біологічних засобів в Україні, оскільки останні видання датуються кінцем 80-х рр. [2; 3; 4; 5]. В незалежній Україні були видані лише ряд неповних збірників законодавчо-нормативних документів. Важливо, щоб уся нормативна база щодо ВІБ в Україні гармонізувала з європейськими вимогами. Подальший розвиток ВІБ закономірно залежить від розвитку та удосконаленню нормативно-правових документів ветеринарної галузі та умов дотримання законодавства у цій важливій сфері життя.

Джерела та література

1. Ветеринарне право України : збірник нормативно-правових актів станом на 1 червня 2003 року / Ред. Р. Й. Кравців. – Львів : ПАІС, 2003. – 916 с.
2. Ветеринарное законодательство / Под общ. ред. А. Д. Третьякова. – Т. 1 : Ветеринарный устав Союза ССР, Положения, Указания, инструкции, Наставления и правила по ветеринарному делу. – М. : Колос, 1973. – 696 с. -14
3. Ветеринарное законодательство / Под общ. ред. А. Д. Третьякова. – Т. 2 : Ветеринарный устав Союза ССР, Положения, Указания, инструкции, Наставления и правила по ветеринарному делу. – М. : Колос, 1972. – 720 с.
4. Ветеринарное законодательство / Под общ. ред. А. Д. Третьякова. – Т. 3 : Ветеринарный устав Союза ССР, Положения, Указания, инструкции, Наставления, правила по ветеринарному делу. – М. : Колос, 1981. – 640 с.
5. Ветеринарное законодательство / Под общ. ред. А. Д. Третьякова. – Т. 4 : Ветеринарный устав Союза ССР, Положения, Указания, инструкции, Наставления, правила по ветеринарному делу. – М. : Колос, 1988. – 672 с.
6. Державна Фармакопея України : введено в дію з 1 жовтня 2001 року наказом Міністра охорони здоров'я України від 12 березня 2001 року № 95. Розроблено Державним підприємством «Науково-експертний фармакопейний центр» на підставі Європейської Фармакопеї. – 1-е вид. – Харків : РІРЕГ, 2001. – 532 с.
7. Державна Фармакопея України. Доповнення 1 : введено в дію з 1 квітня 2004 року наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31 грудня 2003 року № 637. Розроблено Державним підприємством «Науково-експертний фармакопейний центр» на підставі Європейської Фармакопеї. – 1-е вид. – Харків : РІРЕГ, 2004. – 498 с.
8. Державна Фармакопея України. Доповнення 2 : введено в дію з 1 лютого 2008 року наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29 січня 2008 року № 33. Розроблено Державним підприємством «Науково-експертний фармакопейний центр» на підставі Європейської Фармакопеї. – 1-е вид. – Харків : Науково-експертний фармакопейний центр, 2008. – 620 с.
9. Забезпечення ветеринарно-санітарного благополуччя в Україні: галузева програма на 2001-2005 роки. – К., 2002.
10. Законодавство України про ветеринарну медицину / Ред.

П. П. Достоевський, В. І. Хоменко. – К. : Урожай, 1999. – 592 с.

11. Мазуркевич А. Чи є перспективи розвитку науки в Україні? / А. Мазуркевич // Ветеринарна медицина України. – 2005. – № 8. – С. 14-16.

12. Минеева Т. И. История ветеринарии : учебное пособие / Т. И. Минеева. – СПб., М., Краснодар : Лань, 2005. – 384 с.

13. Належна виробнича практика (GMP) та належна дистриб'юторська практика (GDP) ветеринарних препаратів / Ред. А. М. Головка, П. І. Вербицький. – К. : Реферат, 2003. – 96 с.

14. Новый энциклопедический словарь. – М. : Большая Российская энциклопедия; РИПОЛ КЛАССИК, 2004. – 1456 с.

15. Положення про проведення державного контролю та нагляду за якістю ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів, кормових добавок та засобів ветеринарної медицини, які застосовуються в Україні. Затверджено Наказом Державного департаменту ветеринарної медицини 28.05.2003 р. № 39 // Ветеринарні імунобіологічні препарати : довідник / За заг. ред. П. І. Вербицького, А. М. Головка. – К. : Реферат, 2004. – С. 46.

16. Развитие биологии на Украине. В 3-х т. Т. 1. : С древнейших времен до Великой Октябрьской социалистической революции. – К. : Наукова думка, 1984. – 416 с.

17. Українська академія сільськогосподарських наук (1956-1962) : збірник документів та матеріалів / УААН, ДНСГБ ; уклад. : В. А. Вергунов, Н. Б. Щebetюк, Б. К. Супіханов, О. Б. Бакуменко ; під заг. ред. М. В. Зубця, Ю. Ф. Мельника ; Наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : Аграрна наука, 2006. – 380 с. (Історико-бібліографічна серія «Аграрна наука в особах, документах, бібліографії». Кн. 16).

18. Ушкалов В. О. Напрямки вирішення проблеми стандартизації системи виробництва ветеринарних біологічних препаратів / В. О. Ушкалов, А. М. Головка, О. О. Напненко // Ветеринарна біотехнологія : бюлетень. – К. : Дорадо, 2008. – № 13 (том 1) : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні проблеми біотехнології, стандартизації та забезпечення контролю якості ветеринарних препаратів, кормів та кормових добавок», присвяч. 10-річчю Держ. наук.-контр. ін-ту біотехнології і штамів мікроорганізмів. – С. 363-367.

19. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, м. Київ. – Ф. 27 Міністерство сільського господарства УССР. – Оп. 22 дел постоянного хранения за 1965-1970 гг. (Содержание). – 320 арк.

Аннотация

В статье освещается становление законодательно-нормативной базы ветеринарной иммунобиологии в Украине за 1960-2010 гг. Выделена основная часть нормативно-законодательных документов, которые способствовали развитию этой науки.

Ключевые слова: Украина, СССР, Европейский Союз, ветеринарная иммунобиология, законодательно-нормативные документы, законы, постановления.

Annotation

In the article, is showing a legislatively-normative base developing of veterinary immunobiology of Ukraine for the period from 1960 to 2010. The main part of the normatively-legislative base documents which assisted to its development is distinguished.

Keywords: Ukraine, USSR, European Union, veterinary immunobiology, legislatively-normative documents, laws, decisions.

УДК 323.327:94 (477.75) «1920-1930»

**Григорий Кондратюк
(м. Сімферополь)**

**ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОРТ-ФЕРБАНД В ПЕРЕСЕЛЕНЧЕСКОЙ
КАМПАНИИ В КРЫМСКОЙ АССР
(РУБЕЖ 20-Х - 30-Е ГОДЫ ХХ ВЕКА).**

Статья посвящена изучению реализации национальной политики в Крымской АССР, которая характеризуется проведением активных переселенческих кампаний, существенно изменивших этническую карту полуострова. В статье изучено создание еврейских переселенческих сёл, финансирование этого проекта несколькими международными организациями. В статье рассматривается, как Крымское Бюро ОРТ-Фербанд создавало мастерские в еврейских колхозах, предоставляло оборудование, оказывало материальную помощь в подготовке квалифицированных кадров из еврейской молодёжи. Статья завершается анализом работы ОРТ-Фербанда в 1938 года.

Ключевые слова: национальная политика, коренизация, Крымская АССР.

Актуальность темы исследования обусловлена тем, что современная Украина является многонациональным государством, поэтому проведение национальной политики выступает важнейшим направлением деятельности органов власти и управления. Национальная политика выступает многоаспектным явлением. Она включает вопросы доступа к политической власти и принятию управленческих решений, распределению собственности, возможности получения образования на родном языке, регулирования миграционных потоков населения. Автономная Республика Крым является одним из наиболее многоэтнических и поликонфессиональных регионов современной Украины. Крым 1990-2000 годов характеризуется активным движением населения. Эмиграционные потоки представлены русскими и евреями. Иммиграция практически исключительно крымскими татарами, возвращающимися на историческую родину. Этнополитическая ситуация в современном Крыму характеризуется также вовлечённостью в деятельность по обустройству международных организаций и различных структур Турции. Государственные деятели Турецкой республики неоднократно декларировали, что они не могут быть равнодушными к судьбе крымских